№ 6 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 13 ՅՈՒՆՎԱՐԻ

1911

ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 13 ՅՈՒՆՎԱՐԻ № 6

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak"

Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտ. 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւն ընդունվում է առանց կէսօրուան.

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կօպէկ.

Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1911 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը 9 ր., 9 ամսվանը 8 ր., 8 ամսվանը 7 ր., 7 և 6 ամսվանը 6 ր., 5 ամսվանը 5 ր., 4 ամսվանը 4 ր., 3 ամսվանը 3 ր., 2 ամսվանը 2 ր., 1 ամսվանը 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք:

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները 10 ռուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները 120 ղրուշ:

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն, և միևնոյն ժամանակ 40 կօպ. նամականիշ:

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադրական բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով:

Մեր հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ". Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rèdaction du journal „MSHAK".

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Միքայէլ Յովսէփեան Արամեանցը իր աղջիկերանցով՝ Աննա Միքայէլեան Ռօտինեան և Ֆլօրա Միքայէլեան Կարգանեան՝ յայտնում է ազգականներին, որ վաղը, ուրբաթ, յունվարի 14-ին, իր թանգագին և անմոռանալի որդու՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ԱՐԱՄԵԱՆՑԻ

մահվան տարեդարձի օրը Հաղբատի վանքում, իր կալուածքում տեղի կունենայ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

39. 1—1

ՆԵՐԿ. 24. ԱԲՕՆԷՄԵՆՏԻ ՀԱՇՒԻՑ ԴՈՒՐՍ

ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Ուրբաթ, յունվարի 14-ին

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ԹԱՐԳՄԱՆԱԿԱՆ

ՕՏԵԼԼՕ

Ողբերգութիւն 5 արար., Շէքսպիրի, թարգմ. Ց. Աբէլեանի

Մասնակցում են. տ. տ. Արաքս, Դուրեան-Արմէնեան, պ. պ. Աբէլեան, Ալլահվերդեան, Արմէնեան, Աւետեան, Զարիֆեան, Լաքա, Ղազարեան, Մամիկոնեան, Միրզոյեան, Շահխաթունի, Ոշտունի, Փիրումեան և ուր.:

Սկիզբը երեկոյեան ժամը ճիշդ 8-ին է: ✦ Տեղերի գները սովորական են:

Գլխ. ռէժիսեօր՝ Ա. Արմէնեան

Վարչութեան հերթապահ անդամներ (Գ. Կաֆեան (Ա. Նազարէթեան

Ցանկանալով կարելութիւն տուած լինել սակաւ միջոց ունեցող անձերին ևս համեմատաբար էժան գնով ծխելու ԱՄԷՆ ՄԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻՆ ԲԱՒԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏՈՒՈՂ ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐ,

Ա. ԷՆՖԻԱՃԵԱՆՑԻ

ՖԱԲՐԻԿԱՆ

ԲԱՑ Է ԹՈՂԵԼ ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐ

„ԼԷՎ" 20 ՀԱՏԸ 5 Կ.

„ԼԷՎ" պապիրօսները՝ այնքան ԼԱՒ են ամէն մի կողմից, որ անկարելի է մտածել, թէ որևէ, մէկը եթէ փորձել է այդ պապիրօսները, մշտական չը ծխէ դրանց, որպէս

ԱՄԵՆԱԼԱՒ ՊԱՊԻՐՕՍ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱ ԳՏՆՎՈՂ

ՆՈՅՆԱՐԺԷՔ ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐԻՑ

(հուլ.կ.) աւ. 1428. 10—7

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Հինգշաբթի, յունվարի 13-ին

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Թիֆլիսի Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան խումբը

կը ներկայացնէ

ՖՐՈՒ-ՖՐՈՒ

Պիէսա 5 գործ., Մելեակի և Հալեվիի, Թարգ. Ա. Արմէնեանի

Գլխ. ռէժիսեօր՝ Ա. Արմէնեան

Սկիզբը երեկոյեան ճիշդ ժամը 8-ին:

Երեկոյթին նուագում են զինուորական երաժշտախումբը և սազանդարները:

Հիւրերը մուտքի համար վճարում են 50 կ.:

Ներկայացման տոմսակները՝ 25—75 կ. արժ., ծախվում են ժողովարանի շվէյցարի մօտ:

Ներկայացումից յետոյ ՊԱՐԵՐ.

ՄԻ ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ԱՌԻԹՈՎ

Մենք հրաւիրում ենք մեր հասարակութեան ուշադրութիւնը դէպի մի աննպաստ երևոյթ մեր իրականութեան մէջ:

Այս ձմեռ մեր ժողովրդական մեծամասնութեան շրջանում շատ քիչ աւելացան նոր դպրոցներ և մասսային ագիտութեան դէմ մաքառումը չը ըստացաւ զգալի կերպով ուժեղ արտայայտութիւն:

Դա շատ ցաւալի է:

Իւրաքանչիւր տարի, որ մենք զանցառու ենք լինում դպրոցական ցանցի խտացման գործում, խոշոր կորուստ է մեր առաջադիմութեան հաշւեկշռի մէջ:

Իսկ անցած տարին տնտեսական տեսակէտով դժբաղդ և յուսահատական տարիներից չէր: Շատ տեղ բերքը եղել էր բաւարար, իսկ ընդարձակ շրջաններում նաև նախանձելի:

Եւ եթէ ժողովուրդը փոքր ի շատէ լաւ տարիներում հոգատար չը լինի ապահովելու իրան կրթական և ուրիշ կուլտուրական հիմնարկութիւններով, այն ժամանակ նա բոլորովին անզօր կը լինի մի դրական գործ կատարելու աւելի աննպաստ տարիներում և ուրեմն նա առ միշտ զրկված է իրան զրկէ այն հաստատութիւններից, որոնք կարող են հարթել դէպի բարօրութեան և առաջադիմութեան տանող ուղիներ նրա համար:

Այդպէս չէ կարելի շարունակել:

Պէտք է միջոցներ ձեռք առնել մաքառելու այդ տխուր երևոյթի դէմ:

Մեր հարց ու փորձերը ցոյց են տալիս, որ շատ տեղերում աշնանը եղել են խօսակցութիւններ դպրոցներ բանալու մասին. բայց վէճ ու զրոյցները չեն բերել դրական հետևանքներ, իսկ երբ մարդիկ եկել են որոշ դրական եզրակացութիւնների, անկարող են եղել իրագործել դպրոցների բացումը ուշ լինելու պատճառով:

Եթէ այժմ էլ նորից դպրոցական կրթութեան կազմակերպութիւնը կը յետաձգվի մինչև աշուն, կարելի է ենթադրել, որ կարող է կրկնվել նոյն տխուր երևոյթը և շատ քիչ նոր դպրոցներ գոյութիւն կը ստանան իրականութեան մէջ:

Մեր ինտելիգենտ և ազդեցիկ ոյժերը պէտք է այժմեանից պատրաստութիւններ տեսնեն աշնան բացվելիք դպրոցների համար, որպէսզի նրանք ամառվայ ընթացքում կարող լինեն մտնել կազմակերպութեան նախնական շրջանի մէջ և ապահովեն իրանց շէնութիւններով, դասական պարագաներով, ուսուցիչներով և բոլոր կրթական անհրաժեշտութիւններով: Երբ նախօրօք ամէն բան հոգացված կը լինի, այն ժամանակ կարելի է յուսալ, որ արդարև աշնանը իրագործութիւն կը ստանան դպրոցները իրանց ժամանակին և կը սկսեն հաստատ կրթական գործ:

Ցաւելով պէտք է արձանագրենք, որ ժողովրդական մեր մասսաները բաւական խոր կերպով չեն ըմբռնում, թէ ինչ մեծ կորուստներ ունեն նրանք այն ագիտութիւնից և խաւարից, որի մէջ շարունակում են միալ յամառութեամբ:

Նրանք հեռաւոր կերպով անգամ չեն կարողանում զգալ, թէ ինչ հսկայական առաջադիմութիւններ են անում Եւրոպայի և Ամերիկայի մասսաները շնորհիւ դպրոցի, գիտութեան, կատարելագործված արհեստի:

Առաջին անգամից ծիծաղելի կը թւի, որ մենք ներկայ օրերում յիշեցնում ենք մի այնպիսի տարրական կարիքի մասին, ինչպէս է կրթութեան կարիքը. բայց մեր ժողովրդական մասսայի իրական կեանքը մեզ ստիպում է ոչ միայն կանգ առնել մի այդպիսի խնդրի վրա, այլ և ջերմագին յորդոր կարդալ, որ դրական և էական միջոցներ ձեռք առնվեն հաստատ կերպով կուելու մեր ժողովրդին մաշող և նրան դէպի սնանկութիւն տանող իրականութեան դէմ:

Ամօթ է մեր գիտակցութեան և մեր կուլտուրականութեան պատւի համար ունենալ ժողովրդի 90 տոկոսը տգէտ և անգրագէտ վիճակի մէջ:

Եւ մինչէ այնպիսի չնչին ջանքերով և չնչին միջոցներով մենք պէտք է մաքառենք ագիտութեան սոսկալի ժայռի դէմ, ինչպէս մինչև այժմ ենք արել:

Տարրական է խնդիրը, տարրական է պահանջը, բայց այդ տարրականը մինչև այժմ բաւարարութիւն չէ ստանում արժանի չափով, կարևոր ծաւալով:

Ա. Քալանթար

ԹԻՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Լօնդօն.—Թէհրանում և Նէջէֆում մուշտէիդները հրովարտակ են հրատարակել: Հրովարտակով շիա պարսիկներին և սիւննի թիւրքերին կոչ է ուղղվում դէն շպրտել բոլոր դաւանաբանական տարբերութիւնները և միանալ՝ երկու մահմեդական պետութիւնները օտարազգիների ձեռնամխելիութիւնից պաշտպանելու համար: «Times»-ի թղթակիցը հրովարտակին տալիս է կարևոր նշանակութիւն ի նկատի ունենալով «շախսէյ-վախսէյ» տօնը, երբ շիաները առանձնապէս կրքոտ կերպով երևան են հանում իրանց ֆանատիկոսութիւնը:

Երիտասարդ-թիւրքերի օրգան «Tanin»-ի բողոքին «Times»-ը մի յօդուած է տպել, որ ներշնչված է թիւրքերի համար չափազանց նպաստաւոր տոնով: «Times-ը գրում է. «Բաղդադի երկաթուղին շօշափում է երկու տեսակի անգլիական շահեր—տնտեսական և քաղաքական: Առաջինները բաւականաչափ պաշտպանված կը լինեն գծի միջազգային լինելովը, որը հարկաւոր է ձեռք բերել: Իսկ քաղաքական շահերի պաշտպանութեան համար Անգլիան պէտք է բանակցութիւնների մէջ մտնէ և յատուկ համաձայնութիւն կնքէ Թիւրքիայի հետ: Վերջինս, ինչպէս նաև Պարսկաստանը, սովորաբար վատ է կատարել իր պարտականութիւնները Միջագետքի հարաւում կարգ ու կանոն մտցնելու տեսակէտից, ինչպէս նաև ապահովելու Պարսից Ծոցը: Այդ պարտականութիւնը ստիպված էր իր վրա վերցնել Անգլիան, որը դրա համար ձրիաբար մեծ զիջողութիւններ արեց և ջանքեր գործադրեց: Թիւրքիան կարող է հաւատալ, որ Անգլիան պատրաստ է գործելու բարեկամօրէն, երբ, ի հարկէ, կը ճանաչվեն Անգլիայի կարևոր շահերը Պարսից Ծոցում»:

—

«Рус. Вѣд.» լրագրի Վիէննայի թղթակիցը հեռագրում է, որ մի զօրեղ թիւրքական նաւատորմիղ ճանապարհվում է կրետական ջրերը, որպէսզի որոշ տպաւորութիւն թողնի կրետացիների վրա: Կրետէի մուսուլմանները թիւրքական նաւատորմիղի օգտին նուիրել են 50,000 լիրա:

Երիտասարդ-թիւրքերը ի նկատի ունենալով ալբանական և արաբական ապստամբութիւնները կարծիքներ են յայտնում Շէֆքէթ փաշայի դիկտատորութեան մասին:

—

Վիէննայում ստացված տեղեկութիւնների հիման վրա կարծվում է, որ Թիւրքիան դժուար կը վերջացնի Արաբիայի ապստամբութիւնը: Մեծ ժողովրդականութիւն վայելող Եահիա իմամը, որ պահանջում է իր տոհմի ժառանգական վալիութեան հաստատութիւնը, իր շուրջն է ժողովել պատերազմական մեծ ոյժեր: Նրան միացած չէյխ Իդրիսը Մօհամմեդի սերնդից է: Նրանց յայտարարած սրբազան պատերազմը ընդունակ է ոտի կանգնեցնել ամբողջ Արաբիան: Նահանգապետի նստած քաղաքը՝ Սզիրը շրջապատված է ապստամբներով:

—

Սալօնիկ.—Դրութիւնը Եմենում բարդանում է: 3-րդ զօրաբանակի հրամանատարը հրաման ստացաւ շտապով զօրք գումարել Զմիւռնիայի վիլայէթում և ուղարկել Արաբիա:

Լուրերին նայած, Եմենի գլխաւոր քաղաքում՝ Սանում արաբները ձերբակալել են բոլոր թիւրք պաշտօնեաներին:

—

Վիէննա.—Դիպլոմատիական շրջաններում տեղեկութիւն է ստացվել, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը ի նկատի ունենալով Արաբիայի և Ալբանիայի անկարգութիւնների լրջութիւնը համաձայնելու է զինուորական մինիստր Շէֆքէթ փաշայի առաջարկութեան և զինուորական դիկտատուրա է մտցնելու ապստամբված շրջաններում: («Р. С.»)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Վիէննա.—Վիէննայում մեծ անբաւականութիւն է առաջացրել արքեպիսկոպոսի կարգադրութիւնը, որով կաթոլիկ աշխարհական բոլոր ընկերութիւնները պիտի ենթարկվեն հոգևորականութեան հսկողութեան: Դրա դէմ ժողովներում բողոքում են նոյնիսկ աջակողմեանները: Ազատամիտ մամուլը ասում է, որ ըստ երևոյթին կղերականները ցանկանում են վերականգնել կօնկորդատի (հոգևորականութեան գերիշխանութիւնը պապի հետ կապած համաձայնութեան հիման վրա) ժամանակները:

—

Բեռլին.—Նորվեգիական պարլամենտի նախագահ գեներալ Բրատլին հրաժարվում է իր պաշտօնից, որպէսզի վերակազմի պետութեան պատերազմական ոյժերը: Պարլամենտում նրա տեղը, որպէս անդամի, կը փոխարինէ ընտրված կանդիդատը՝ ժողովրդական ուսումնարանի վարժուհի Ռօստադը:

—

Բեռլին.—Հողային կալքերի յաւելեալ արժէքի վրա հարկ որոշող օրինագծի քննութեան ժամանակ ռէյխստագը ձախակողմեանների ձայների շնորհիւ չընդունեց կառավարութեան առաջարկը՝ հարկից ազատել գերմանական դաշնադրութեան մէջ մտնող միապետների կալուածքները:

—

Բեռլին.—Մօաբիտում տեղի ունեցած անկարգութիւնների առիթով կատարվող դատաստանական հակաճառութիւնների ժամանակ դատախազը խոստովանեց, որ ոստիկանութեան կողմից եղել են բռնութիւններ, որոնց պատասխանատուութիւնը ընկնում է առանձին-առանձին անհատների և ոչ ոստիկանութեան կազմի վրա: Ինքը դատախազը առաջարկեց երդուեալ դատաւորներին ի նկատի առնել դատապարտեալների յանցանքը թեթևացնող այդ հանգամանքները:

—

Լիսաբօն.—Տեղական լրագիրները իրարանցման մէջ են այն լուրերի առիթով, թէ Սպանիան պատրաստվում է միջամտել Պօրտուգալիայի գործերին:

Դեմօկրատիական կազմակերպութիւնների մեծամասնութիւնը յայտնում է, որ այդ տեսակ ծրագիրները ուղղակի խելառութիւն են. Պօրտուգալիան կընդդիմադրէ ամէն կերպ արտաքին միջամտութեան փորձին:

—

Մադրիդ.—Ժուրնալիստների հարցին Սպանիայի միջամտութեան վերաբերութեամբ Կանալէխասը պատասխանեց բացասաբար, յայտնելով հետևեալ խորհրդաւոր խօսքերը.—«Ի հարկէ, եթէ Պօրտուգալիայում կը սկսվեն անիշխանականների մահափորձերը սպանական դպաւայինների կեանքի ու ստացուածքի դէմ, սպանական կառավարութիւնը պարտաւորված կը լինի միջոցներ ձեռք առնել նրանց պաշտպանութեան համար»:

—

Պետերբուրգ.—„Новое Вр."-ն գրում է. «Հանգուցեալ Կաթողիկոս Մատթէոս II չիրագործվեց իր գործունէութեան ծրագիրը Էջմիածնի միաբանութեան և հայ հասարակութեան դիմադրութեան պատճառով, որոնք գրաւված են կուսակցական խնդիրներով և որոնք Կաթողիկոսի բարենորոգչական գործունէութիւնը տարան կեղծ ճանապարհով»: „Новое Время"-ն իր կողմից խորհուրդ է տալիս Կաթողիկոս ընտրել Օրմանեանին, մատնանիշ անելով նրա օրէնքներ, լեզուներ և կանոններ գիտենալու վրա: «Օրմանեանի դէմ յարուցած մեղադրանքները հերքվեցին,—ասում է լրագիրը,—այդ մարդը չափազանց մաքուր է: Եթէ կրքերը յաղթահարեն և Օրմանեանի թեկնածութիւնը տապալվի, այն դէպքում „Нов. Вр."-ն առաջարկում է Սուքիաս արքեպիսկոպոսին՝ «ալեզարդ ծերունուն, որ իմաստացած է փորձով, նուիրված է եկեղեցուն, անողոք կամքի տէր է և օրինաչափ է իր գործելակերպում»: Նա, լրագրի ասելով, կը լինի երկրորդ Մատթէոս:

Արդարադատութեան մինիստրը հրահանգով հրաւիրում է կովկասեան ասիական լեզուները գիտցողներին պաշտօններ ստանձնել Կովկասում և Թուրքեստանում: („Б.")

—

Անգլ. „Daily Telegraph" լրագրի սեփական թղթակիցը հեռագրում է Վիէննայից յունվար 3/16-ին:

«Մի հայ միլիոնատէր, Յակոբ Դէդէեան, որ վաղուց ապրում էր Վիէննայում, սպանվել է դաշոյնով իր բնակարանում: Նա 80 տարեկան մի ծերունի ր և թէև հարուստ, ապրում էր շատ խեղճօրէն: Կէսօրի մօտ նրան այցելել է իր ազգականներից մի հաշւապահ, Տիգրան Ալիման անունով, որ նոր էր եկել Կ. Պօլսից: Ըստ երևոյթին Տիգրանը ծերունուց փող է պահանջել և երբ սա մերժել է, այն ժամանակ յարձակ-

վել է վրան և դաշոյնով սպանել: Մարդասպանը ամենայն արագութեամբ փախչելիս է եղել, երբ մի ոստիկան նրա ձեռքի վրա արիւն նկատելով ձերբակալել է և տարել ոստիկանատուն: Նրա վրա գտել են բաւականաչափ փող և մի դաշոյն: Ալիմանը մերժել է իր մասին տեղեկութիւններ տալ»:

—

Խարբինում ժանտախտից մեռած ֆրանսիացի բժիշկ Մենիէն, որի մասին արդէն տեղեկութիւն տրվեց, Տիանձինում չինական բժշկական դպրոցի պրոֆէսոր և վերատեսուչն էր:

Հէնց որ չինական իշխանութիւնների հրաւէրով եկաւ Ֆուձեադան ժանտախտի դէմ մաքառելու, Մենիէն անմիջապէս գործի կպաւ: Վարակվեց նա երբ ուշադրութեամբ հետազօտում էր ժանտախտով մի հիւանդի:

Որոշելով իր վարակված լինելը, Մենիէն չը կորցրեց հոգու անդորրութիւնը: Որպէսզի վտանգի չենթարկէ միւս բժիշկներին, Մենիէն ինքը կանչեց կառք, դուրս եկաւ հիւանդանոցից և փաթաթվելով սուլէմայով թրջված սաւանով, գնաց ժանտախտի բարակը:

Բարակում Մենիէն յայտնեց, որ նա կը մեռնի երկու օրից յետոյ և խնդրեց իր մահվան մասին տեղեկացնել հարազատներին:

Ռուս բժիշկներն ամեն ջանք գործ դրին Մենիէին փրկելու համար, բայց նա, շարունակ մտածելով, որ նրանք չը վարակվեն, թոյլ չէր տալիս նոյնիսկ ջերմաչափը դնել:

ԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՇԱՄՊԱՅՆՈՒՄ

—

Պարիզ. —Շամպայն շրջանում տեղի են ունենում լուրջ անկարգութիւններ կեղծված գինու դէմ կուելու հողի վրա: Նախաժամն գլուխ կանգնած են յայտնի գինեգործներ Լազաշը և Դիւբուան: Էպերպէում շարժումը աճում է: Ամբոխը ջարդում է գինու պահեստները, աղաղակելով «մահ կեղծողներին»: Քաղաքային վարչութիւնը կարգապահութեան համար չէ երաշխաւորում. զորքերը պատրաստ կանգնած են: Զորքերը Շամպայնում պաշտպանում են ճանապարհները, շինութիւնները և մեծ պահեստները: Գինեգործները իրանց ներկայացուցչին ուղարկում են Բրիանի մօտ:

Մամուլը եռանդով քննում է դէպքերը: Մի յօդուած յօգուտ գիւղացիների տպել է Ժօրէսը: («Р. С.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ ՆԻԿՈՒԼԻՆԻ ՅՕԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

—

Երեքշաբթի, յունվարի 11-ին, Արտիստական Ընկերութեան թատրոնի բեմի վրա, ներկայացումից յետոյ, տեղի ունեցաւ դերասան Նիկուլինի 25-ամեայ բեմական գործունէութեան յօբելեանի տօնախմբութիւնը: Լայնածաւալ Ռուսաստանի բոլոր քաղաքներից և կենտրոններից, ուր կան թատրոններ կամ թատրոնական և գեղարուեստական հաստատութիւններ, զանազան դերասանական խմբերից, նշանաւոր դերասաններից, դրամատուրգներից, դպրոցա-կրթական, լուսաւորչական, գրական հաստատութիւններից ստացվել էին շնորհաւորական հեռագիրներ, ուղերձներ, նամակներ և ընծաներ: Կովկասի զանազան քաղաքներից նոյնպէս ստացվել էին շնորհաւորութիւններ և նուէրներ:

Յօբելեարին շնորհաւորեցին Թիֆլիսի քաղաքային դուման, ռուսաց դրամատիկական և օպերային խմբերը, Վրաց Դրամատիկական Ընկերութիւնը, վրաց և հայոց թատրոնական խմբերը, Ներսիսեան դպրոցը, տեղական թերթերի խմբագրութիւնները, Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն, կանանց բարձր կուրսերը, զանազան դպրոցներ, բազմաթիւ մասնաւոր անձինք, ծանօթներ, բարեկամներ և այլն: Ճառեր արտասանեցին և ուղերձներ կարդացին ի միջի այլոց արտիստներ Մուրօմցէվ, Մեխիէվ, տիկին Մայսուրեան, Թիֆլիսի Ուսպրավայի անդամ Ալէքսանդր Արգուտինսկին, Կօրեակօվ, Բեժանբէկ և ուրիշներ: Տօնախմբութիւնը ստացաւ համառուսական բնաւորութիւն: Բոլոր շնորհաւորութիւնները, ուղերձները, հեռագիրները, ճառերը շեշտում էին գլխաւորապէս այն կարևոր հանգամանքը, որ Նիկուլինի գլխաւոր արժանիքը կայանում է նրանում, որ նա շարունակ աշխատել է դեմօկրատիզացնել, ժողովրդականացնել թատրոնը, բեմական արուեստը, մատչելի դարձնել ժողովրդին, որ նրա գործունէութիւնը չէ կրել շահադիտական, մերկանտիլ, առևտրական բնաւորութիւն, այլ կրել է հասարակութեան, ժողովրդին ծառայելու, ճշմարտութեան, գեղարուեստի շահերը պաշտպանելու կնիքը:

Վերջում յօբելեար Նիկուլինը յուզված մի քանի խօսք արտասանեց, արծարծելով այն գաղափարը, թէ ռուսաց թատրոնը, բեմը, որ այսօր առաջնակարգ տեղ է գրաւում ամբողջ աշխարհում, կարող է լինել միայն լուսաւորական, կրթիչ: Նա շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր իրան շնորհաւորողներին և շեշտեց այն հանգամանքը, որ Թիֆլիսի հասարակութիւնը մեծապէս նըպաստել է նրան իր գործունէութեան մէջ:

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Քութայիս, 9 յունվարի

Կարճ միջոցում առա երկրորդ անգամն է Քութայիսը ենթարկվում բնութեան արհաւիրքներին: Դեռ քիչ ժամանակ առաջ 5 օր շարունակ կատաղի փոթորիկը աւերմունքներ գործեց ամբողջ նահանգում: Յունվարի 1-ին սկսվեց ձիւնախառն անձրև, 2-ին՝ բարակ ձիւնի շերտով ծածկվեց գետինը, իսկ յունվարի 3-ին առաւօտեան նոր զարթնած մարդկանց աչքին ներկայացաւ մի ապշեցուցիչ տեսարան. 2 արշին բարձրութեամբ ձիւնը ծածկել էր ամեն ինչ և խզառ կըտրել յարաբերութիւնները, իսկ առատ ձիւնը շարունակ գալիս էր: Անմիջապէս զօրքեր դուրս եկան թիակներով և սկսեցին ճանապարհներ բացել: Մինչև ամսիս 8-ը շարունակ գալիս էր ձիւնը և միայն այսօր եբաց արեգակ: Փողոցներում ձիւնի լեռներ են կանգնած. յարաբերութիւնները գիւղերի հետ կտրված են, իսկ քաղաքում դժուարութեամբ կատարվում է սահնակներով: Գիւղերից և շրջակայքից համող լուրերը աղասպելիների են համում: Փոթիի գնացքը երկու օր կանգնած էր մնացել ճանապարհին: Կվիրիլիի և Սվիրիի կայարանների մէջ տեղ մի վերստաչափ տարածութեամբ ճանապարհները մաքրելու համար 4 ժամ ուշացաւ Թիֆլիսի գնացքը, իսկ մի ամբողջ շաբաթ է ապրանքատար գնացքը Բագուից չէ գործում: Տկվիբուլիի գնացքը այսօր վեցերորդ օրն է մնացել է ճանապարհին: Ճանապարհորդների վիճակը անյայտ է: Մի քանի օգնական շոգեշարժներ գնացին, բայց չը կարողացան ազատել գնացքը: Ճանապարհը բացելու համար վարձված բանւորները երկրորդ օրը հրաժարվեցին գործի գնալ վարձի քչութեան պատճառով: Երէկ օգնութեան գնաց սապիօրների վաշտը, բայց հետևանքի մասին տեղեկութիւն չը կայ: Դրութիւնը կրիտիկական է:

Թէև այսօր ձիւնը ընդհատվել է, բայց ցուրտը անտանելի է, մանաւանդ որ այստեղի ժողովուրդը սովոր չէ այսպիսի ցրտերին: Ժողովրդի պատմելով այսպիսի ձիւն եղել է միայն 10 տարի առաջ, որի պատճառով տեղում հռչակ ստացած հանգուցեալ Գաբրիէլ եպիսկոպոսի մարմինը 40 օր մնացել էր անթաղ, մինչև որ հնար է եղել տանել և Գէլաթի վանքում թաղել:

Այս օրերս Քութայիսում լոյս կը տեսնի մի ամենօրեայ ռուսերէն նոր թերթ՝ „Кутаисская жизнь“ անունով, մայրաքաղաքի մեծ թերթերի պրօգրամմով:

Ս. Նազարեան

ԽՕԼԵՐԱՆ ԳԱՆՁԱԿԻ ՆԱՀԱՆԳՈՒՄ

—

Խօլերայի առաջին դէպքը նահանգում պատահել է Ղազախի գաւառի Աղստաֆա կայարանում, ապա անցել է գաւառի մի քանի այլ գիւղերը:

Խօլերա եղել է Շուշու և Ջիվանշիրի գաւառներում, ուր հիւանդացողներ եղել են 90 հ., առողջացել են 18 հ., իսկ մեռել 72 հ.: Շուշու գաւառում հիւանդներ եղել են 51 հոգի, առողջացել են 17 հոգի և մեռել են 34 հ., իսկ Ղազախի գաւառում՝ հիւանդացել են 27 հոգի, առողջացել 7 հ. և մեռել 20 հ., ընդամենը նահանգում—երեք գաւառներում—եղել են հիւանդացողներ 168 հոգի, առողջացողներ 42 հոգի և մեռնողներ 126 հոգի:

Խօլերան Գանձակի սահմաններին հասնելուց դեռ շատ առաջ Գանձակի նահանգապետը բժշկական վարչութեան միջոցով հարկաւոր հրահանգներ է տուել նահանգի բոլոր գաւառապետներին և այլ հիմնարկութիւններին՝ առաջն առնելու համար անկոչ հիւրի մուտք գործելուն:

Նահանգական բժշկական յանձնաժողովին ներկայացրած զեկուցումից երևաց, որ գաւառապետները իր ժամանակին գործադրել են խօլերայի դէմ հնար եղած բոլոր միջոցները բարեխղճաբար:

Հոգևոր իշխանութեան կողմից ես ներկայացուցիչ էի նշանակված Գանձակի նահանգական և գաւառական առողջապահական յանձնաժողովներում. խօլերայի դէմ գործադրվելիք միջոցների վերաբերմամբ խորհրդակցութիւններին մասնակցում էի յանձնաժողովներում:

Առանձին տեսակցութեանս միջոցին իմ այն հարցին՝ թէ իրա՞ւ է, որ Գանձակի նահանգում անասունների բժիշկները աւելի են թւով, քան թէ գիւղական բժիշկները և գիւղական հիւանդանոցները, նահանգական բժիշկ Գրիգոր Տէր-Գրիգորեանցը պատասխանեց՝ թէ ճշմարիտ չէ, ընդհանուր կովկասեան թէ ռուս և թէ հայ մամուլի մէջ շատ անգամ են երևում այդ մասին թղթակցութիւններ, բայց չարաչար սխալվում են թղթակիցները. այժմ Գանձակի նահանգում գործում են 16 գիւղական հիւանդանոցներ և 16 ֆելդշերական բուժարաններ, իսկ անասունների համար մի բուժարան անգամ գոյութիւն չունի. ամբողջ նահանգում անասնաբոյժները աւելի զբաղված են միայն անասնական ժանտախտի պատուաստումներով առողջ անասունների վրա, իսկ հիւանդ անասուններին ոչ թէ բժշկում են, այլ մորթում են և ոչնչացնում, և երկրորդ՝ անասնաբոյժները իրանց ռոճիկները ստանում են պետական ընդհանուր գանձարանից և նրանց պարտքն է պատել պետութիւնը էպիզօօտիայից, երբ կովկասեան սահմաններից անցնում է Ռուսաստան, իսկ գիւղական բժիշկների և ընդհանրապէս գիւղական բժշկական մասի վրա ծախսում են Գանձակի զեմսկի փողերից, որ տարեկան հասնում է մօտ 120 հազար րուբլու:

Գար. ք. Թումանեանց

ՓՈՔՐ-ԱՍԻԱՅԻ ՇՈՒԿԱՆԵՐԻ ՆՈՒԱՃՄԱՆ ԽՆԴՐԻ ԱՌԹԻՒ

II

Վանի ռուսական փոխ-հիւպատոսը երկիւղ է կրում, որ ռուսները չօգտվելով ներկայ բարեպաշտ հանգամանքներից, կարող են ընդ միշտ կորցնել Փոքր-Ասիայի շուկաները:

«Բաղդադի երկաթուղու կառուցման վերջանալովը,—գրում է նա,—կը հեշտանայ եւրոպացիների Փոքր-Ասիական շուկաները նուաճելու մասին գործադրվող տենդային ջանքերը, որոնց պսակվելը մեծ հարուած կը հասցնէ Ռուսաստանի շահերին, եթէ մենք ժամանակին ցոյց չը տանք որոշ դիմադրութիւն: Մեր առևտրի աջողութիւնը Պարսկաստանի հետ ապացուցեց, որ ռուսական ֆաբրիկանտները ընդունակ են ասիական շուկաներում դիմանալ մրցութեան եւրոպական ապրանքների դիմաց: Բայց Ռուսաստանը ուշադրութիւն դարձնելով Պարսկաստանի վրա, անչքաթող է արել Փոքր-Ասիական շուկաները և բոլորովին չէ հետաքրքրվել Էրզրումով, Բայազէտով, Վանով, Բիթլիսով: Մինչդեռ տեղական բնակչութիւնը, ազգակից լինելով մեր Կովկասի ցեղերի հետ, անշուշտ կը գերադասէր աւաւել մեզ հետ գործ ունենալ, քան եւրոպացիների: Թէ էտնօգրաֆիական-ազգագրական և թէ աշխարհագրական մի շարք առաւելութիւններ մեր ձեռքն են տալիս այդ շուկաների նուաճման առհաւատչեան, և եթէ մենք անզուլ աշխատելու լինենք, ապա մեր ազդեցութիւնը Փոքր-Ասիայի արևելեան մասում ապահովված պիտի համարել»:

Անցնելով Վանի վիլայէթին, փոխ-հիւպատոսը գրում է. «Մեր առևտրական կապերը Վանի հետ մինչև վերջերս պատահական էին, շնորհիւ առաւել այն հանգամանքներին, որ սկսած 1897 թւից թիւրքական սահմանները փակ էին ազգարնակչութեան ամենաեռանդուն տարրի՝ հայերի համար: Ներկայումս քիչ կենդանութիւն է սկսվում նկատվել շնորհիւ հայերի, որոնք Ռուսաստանից արտահանում են նաւթ, շաքար, մանուֆակտուրա, չթեղէն, իսկ վերջերս ընդառաջ գալով տեղական բնակիչների պահանջներին, և երկրագործական գործիքներ:

«Վանի վիլայէթի հետ առևտրական կանոնաւոր կապեր հաստատելու գլխաւոր արգելքներից մէկը պիտի համարել Իգդիրից մինչև թիւրքական սահմանագլուխը տանող ճանապարհների վատութիւնը: Մինչդեռ այդ վիլայէթը թէ իր տարածութեամբ, թէ բընակչութեան քանակով արժանի է մեր ուշադրութեան, ես առաւել, որ այդ վիլայէթը հեռու է գտնվում այն բոլոր ճանապարհներից, որ կապում են նրան սև-ծովեան թիւրքական նաւահանգիստների հետ, այսինքն տեղական շուկաներում միանգամից հեռացնում են եւրոպացիների մրցութիւնը: Ապրանքները Վան են բերվում Տրապիզոնից Էրզրումի վրայով. Վան ապրանքները բերվում են ամենաշուտը 15—18 օրվայ մէջ: Տրապիզոնից Վան պիտի հաշուել ոչ պակաս քան 500 վերստ, մինչդեռ մեր սահմաններից մինչև Վան Բայազէտի վրայով քարվանները անցնում են 5—6 օրերում, իսկ Երևանից Բայազէտով մինչև Վան տարածութիւնը 200 վերստից աւել չէ և մի պուդ ապրանքի քրէհը արժէ 70—80 կոպ.: Կանոնաւոր ճանապարհների բացակայութեան շնորհիւ Վանի հետ առևտրական կապեր կարող են լինել մայիսից մինչև հոկտեմբեր, շատ՝ շատ մինչև նոյեմբեր ամիսները: Ձմեռը և վաղ գարունը Վանը աշխարհից կտրված է խոր ձիւների պատճառով:

«Ապրանքները տեղափոխվում են գլխաւորապէս բեռներով, գրաստների միջոցով: Մեր սահմաններից՝ Իգդիրի, Օրգովի և Բայազէտի վրայով ճանապարհները մի քիչ լաւ են, քան Վանից Էրզրում տանողները, և նոյն իսկ ամառնային ամիսներում հնար կայ սայլերով հաղորդակցութիւն ունենալու:

«Մեր առևտրին քիչ չէ խանգարում և այն հանգամանքը, որ թիւրքական սահմաններում Վանից մինչև Բայազէտ ճանապարհներին չը կան քարվանսարաններ, որտեղ գրաստները հանգստանան և կերակուր ձեռք բերել կարողանային: Որպէս զի մեր առևտրական կապերը Թիւրքիայի հետ զարգանան, անհրաժեշտ է, որ սահմանագլխի և մասնաւորապէս Իգդիրից տանող ուղիները կանոնաւորվեն: Ներկայումս միջոցներ են ձեռք առնվում, որ Իգդիրից Օրգովի վրայով մինչև Բայազէտ ճանապարհները լաւացնեն, որ գլուխ գալուց յետոյ անշուշտ զարկ կը տայ մեր՝ Թիւրքիայի հետ առևտրին»:

Միւս հաղորդագրութիւններում փոխ-հիւպատոսը մանրամասն նկարագրում է Վանի շուկան, մի քանի ռուս ապրանքների աջողութիւնը այդ տեղում, սակայն դրա մասին մենք ուրիշ նիւթերի վրա հիմնված գրել ենք «Մշակի» № 191-ում, 1909 թ.: Այժմ կաւելացնենք նորից, որ բացի ռուսական նաւթը, մի երկու ապրանքներ ևս՝ շաքարը և չիթը լաւ աջողութիւն կարող են ունենալ տեղական շուկաներում, եթէ դրանց արտահանութիւնը դրվի կանոնաւոր հիմունքների վրա: Պետրոս Զաքարեան

ՏԱՍՆԵՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆԻ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՊԵՏԱԿԱՆ ՑԱՆՑԱՆՔ ԳՈՐԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

—

Հնուց հետևելով Բագուի վերաբերեալ տեղեկութիւններին, կարծեմ քաղաքին բարձր իշխանութեան կողմից թոյլատրված է 11 միլիոնի փոխառութիւն՝ Դաղստանի Սամուր գետի մօտերքից մինչև Բագու (300 վերստ) ջրանցք անցկացնելու համար:

Կարդալով լրագրական տեղեկութիւնները, ես ինձ ակամայից միշտ հարց էի տալիս.

Մի՞թէ այս մարդկանցից ոչ մինը պատմութիւն չը գիտէ:

Մի՞թէ ոչ ոք ծանօթ չէ ազգերի բնութեան մէջ գոյութիւն ունեցող մակընթացութեան և տեղատուութեան օրէնքներին:

Մի՞թէ սրանք կորցրել են իրանց մայր երկիրը տեսնելու և հասկանալու ամենատարրական ընդունակութիւնը:

Երկու ամիս ի մօտոյ ուսումնասիրելով կալմիկների «անջրդի» անապատների ստորերկրեայ վճիտ ջրերի հարստութիւնը և ծածուկ գետերի գոյութեան անուրանալի փաստերը, անցնելով Բամանի թերակղզուց մինչև Ցարիցին և տեսնելով անցեալ ջրաբաշխութեան հետքերը, չեմ կարող բագուեցիներին չը կանչել.

—Սթափվեցէք. հասարակական պետական յանցանք գործելու համար 11 միլիոն մի վատնէք:

Ընթերցողն անշուշտ պէտք է զարմանայ, որ ես այսպիսի խիստ անուն եմ տալիս Բագու քաղաքի կողմից ջրանցք ունենալու բարի մտադրութեանը, որն արդէն իրականանալու վրա է և գուցէ նամակիս վերջին չը սպասած, մի լաւ էլ հայհոյի ինձ. բայց յոյս ունեմ, որ վերջը չէ կարող ինձ հետ չը համաձայնվել և իր կողմից էլ բագու-

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ԱՍՏՈՒԾՈՒ՞Ն ԹԷ՞ ՄԱՄՈՆԱՅԻՆ

Լ. Ն. Տօլստոյի

—

Ոչ մի ծառայ չէ կարող երկու տիրոջ ծառայել, քանի որ կամ մէկին կատի և միւսին կը սիրի, կամ մէկի համար չափից շատ կաշխատի, իսկ միւսին կարհամարհի: Չէք կարող ծառայել Աստուծուն և մամոնային: (Ղ. XVI, 13)

Ով ինձ հետ չէ, նա իմ դէմ է, և ով չէ ժողովում ինձ հետ, նա ցրում է: (Մատ. XII, 30)

Ահագին տարածութիւն ամենալաւ հողերի, որով կերակրվում են այժմ միլիօնաւոր ընտանիքներ, ցանված են ծխախոտով, խաղողով, գարիով, գայլախոտով և ամենագլխաւորը ցորենով և գետնախնձորով, որոնց գործ են ածում զանազան ոգելից խըմիչքներ պատրաստելու,—գինի, գարեջուր և ամենագլխաւորը օղի:

Միլիօնաւոր բանւորներ, որոնք կարող կը լինէին մարդկանց համար օգտաւէտ գործեր պատրաստել, զբաղված են այդ առարկաների արտադրութեամբ: Անգլիայում հաշուած է, որ բանւորների մի տասներորդը զբաղված է օղի և գարեջուր պատրաստելով:

Արդեօք ինչ հետևանք կարող է լինել ծխախոտ, գինի, օղի և գարեջուր պատրաստելուց և գործածելուց:

Մի հին պատմուածք կայ աբեղայի մասին, որը իբր թէ գրազ է եկել սատանայի հետ, թէ նրան չի թոյլ տայ մտնել իր խուցը, իսկ եթէ թողեց, այն ժամանակ կը կատարի այն, ինչ որ նրան սատանան կը պատուիրէ: Պատմվում է, որ երբ սատանան վիրաւորված ագռաւի տեսք է ընդունել, մի թևը արիւնոտ, կախված, և սկսել է ողբաձայն թռչկոտել աբեղայի խուցի դրան առաջ. աբեղան խղճացել է ագռաւին և վերցրել նրան իր խուցը: Եւ այն սատանան խուցը մտնելով առաջարկել է աբեղային ընտրել երեք ոճրագործութիւններից որը կամենում է—սպանութիւն, շնութիւն և արբեցողութիւն:

Ճգնաւորը ընտրեց արբեցողութիւնը, կարծելով, թէ խմելով նա ինքը միայն իրան կը վնասի:

Բայց երբ նա խմեց, կորցնելով խելքը, գնաց գիւղը և այնտեղ հրապուրվելով կնոջից, շնութիւն գործեց, իսկ յետոյ և սպանութիւն, կամենալով պաշտպանվել տուն վերադարձած ու իր վրա յարձակվող կնոջ ամուսնուց:

Ահա այսպէս է նկարագրված արբեցողութեան հետևանքը հին պատմուածքում, և այդպէս են կեանքի մէջ գործածած ոգելից խմիչքների հետևանքները: Հազուագիւտ գող կամ սպանիչ է կատարում իր գործը զգաստ ժամանակ:

Դատաստանական արձանագրութիւններից երևում է, որ սպանութիւնների ինն տասներորդը կատարվում են արբած դրութեամբ: Ամենաակներև հաստատութիւն այդ բոլորի, որ ոճրագործութիւնների մեծ մասը կատարվում են գինու ազդեցութեամբ, կարող է ծառայել այն, որ Ամերիկայի Միացեալ մի քանի նահանգներում, ուր բոլորովին արգելված է գինին, ամեն տեսակ ոգելից խմիչքների մուտքը և վաճառումը, ոճրագործութիւնները գրեթէ բոլորովին վերջացել են, չը կայ ոչ գողութիւն, ոչ յափշտակութիւն, ոչ սպանութիւն և բանտերը դատարկ են:

Այդպէս է հետևանքը ոգելից խմիչքների գործածութեան:

Միւս հետևանքը՝ վնասակար ազդեցութիւնն է, որը ունենում են ոգելից խմիչքները մարդկանց առողջութեան վրա: Բացի այն, որ ոգելից խմիչքների գործածութիւնից գոյանում են առանձին, յատուկ միմիայն խմողներին տանջող ցաւեր, որոնցից մեռնում են շատ մարդիկ, նկատված է, որ խմող մարդիկ սովորական հիւանդութիւններով հիւանդանալով, աւելի դժուարութեամբ են առողջանում, այնպէս որ կեանքը ապահովելու ժամանակ, ապահովագրական ընկերութիւնները միշտ աւելի շատ տալիս են այն մարդկանց կեանքի համար, որոնք չեն գործածում, քան նրանց, որոնք գործ են ածում ոգելից խմիչքներ:

Այդպէս է երկրորդ հետևանքը ոգելից խմիչքների գործածութեան:

Երրորդ և ամենասարսափելի հետևանքը ոգելից խմիչքների—այն է, որ գինին մըթագնում է մարդկանց խելքը և խիղճը:

Գինու գործածութիւնից մարդիկ աւելի կոպիտ, յիմար և չար են դառնում:

Ուրեմն ինչ օգուտ կայ ոգելից խմիչքներ գործածելուց:

Ոչ մի:

Օղու, գարեջրի, գինու պաշտպանները առաջները հաւատացնում էին, որ այդ խըմիչքները մարդուն աւելի առողջ, ուժեղ են դարձնում, տաքացնում են և ուրախացնում: Բայց այժմ արդէն աներքելի հաստատված է, որ դա ճիշդ չէ:

Ոգելից խմիչքները առողջութիւն չեն աւելացնում, նրա համար, որ նրանց մէջ սաստիկ թոյն կայ—ալկօհոլ, իսկ թոյնի գործածութիւնը չէ կարող անվնաս լինել:

Այն, թէ գինին մարդուն ոյժ չէ տալիս, հաստատված է արդէն շատ անգամ և նրանով, որ համեմատելով խմող և չը խմող միանման լաւ բանւորի ամիսների և տարիների աշխատանքը՝ միշտ երևացել է, որ չը խմողը աշխատում է աւելի շատ և աւելի լաւ, քան խմողը, և նրանով, որ այն զօրաբաժինները, որոնք ուղեգնացութեան ժամանակ գինի են ստանում, նրանց մէջ միշտ աւելի մեծ թւով էին լինում թոյլերը և յետ մնացող, քան նրանց, որոնց օղի չէր տրվում:

Նոյնպէս ցոյց է տրվում և այն, որ գինին չէ տաքացնում, և որ խմելուց ստացված տաքութիւնը երկար չէ տևում և որ կարճ միջոցի տաքանալուց աւելի շուտ է սառչում մարդ, այնպէս որ երկարատև ցուրտը խմողները աւելի դժուար են տանում, քան չը խմողները:

Ամեն տարի սառչող մարդկանց մեծամասնութիւնը նրանից են սառչում, որ գինով են տաքանում:

Նոյնն է ինչ որ և ուրախութիւնը, որը առաջ է գալիս գինուց, նա իսկական ուրախութիւն չէ, և ուրախալի ուրախութիւն չէ, հաստատելու կարիք էլ չը կայ:

Ամեն մարդ գիտէ, ինչ է այս հարբած ուրախութիւնը. բաւական է միայն տեսնել այն՝ թէ ինչ է կատարվում տօներին գինետներում և գիւղերում, այն՝ թէ ինչ է կատարվում խնջոյքներում (տօներին), կնունքներում և հարսանիքներում:

Գինին չէ տալիս ոչ առողջութիւն, ոչ ուրախութիւն, այլ միայն մարդկանց համար մեծ վնաս է բերում, ուստի և թւում էր, թէ ամեն մի խելացի և բարի մարդ ոչ միայն ինքը չը պիտի գործածի, չը պիտի հիւրասիրի նրանով ուրիշներին, այլ և ամեն ջանք գործ դնելով պէտք է աշխատի ոչնչացնել այդ անօգուտ և վնասակար թոյնի գործածութեան սովորութիւնը:

Բայց, դժբաղդաբար, այդպէս չէ լինում:

Մարդիկ այնպէս գնահատում են հին սովորութիւնները և ընդունած ձևերը, այնպիսի դժուարութեամբ են յետ սովորում նրանցից, որ մեր ժամանակներում կան շատ լաւ բարի և խելացի մարդիկ, որոնք ոչ միայն չեն թողնում նրա գործածութիւնը և ոչ միայն հիւրասիրում են ուրիշներին այդ ոգելից խմիչքներով, բայց դեռ ինչպէս կարողանում են պաշտպանում են այդ սովորութիւնը:

«Գինին չէ պախարակելի,—ասում են նրանք,—այլ պախարակելի է հարբեցողութիւնը»: Դաւիթ թագաւորն ասաց. «Գինին ուրախացնում է մարդու սիրտը». եթէ չը խմէին, այն ժամանակ կառավարութիւնը կը զրկվէր ամենամեծ արդիւնքից:

Հօ չէ՞ք կարելի տօն, կնունք անել, հարսանիք անել առանց գինու: Չէ կարելի չը խմել առևտուրի ժամանակ, կամ թանգագին հիւրերին դիմաւորելուց: «Մեր աշխատանքի և մեր նեղսւորութեան հետ չէ կարելի չը խմել»,—ասում է խեղճ բանւորը:

«Եթէ մենք խմում ենք միմիայն դէպք լինելուց, և խելացի, մենք դրանով ոչ ոքին չենք վնասում»,—ասում են ունևոր մարդիկ:

«Ռուսաստանի ուրախութիւնը—խմելն է», —ասաց իշխան Վլադիմիրը: Մենք մեր խմելով ոչ ոքի չենք վնասում, բացի մեզնից: Իսկ եթէ մենք մեզ վնասում ենք, այդ մեր գործն է: Մենք ոչ ոքին չենք կամենում սովորեցնել և ոչ ոքից չենք կամե-

ցիներին խորհուրդ չը տալ մի քիչ աւելի քննելու խնդիրը և ապա միայն գործի ձեռնարկելու։

Ջրի հարցը հաղորդակցութեան և նոյնխսկ հացի հարց չէ։

Լոյս և ջերմութիւն, օդ, ջուր և հող, ահա այն էլէմէնտները, առանց որոնց մարդս չէ կարող գոյութիւն ունենալ։

Մարդս կարող է տանել մերկութիւն, բանտարկութիւն, սով, զրկանք և այլն. նա կարող է կառավարվել առանց երկաթուղու, հեռախօսի, հեռագրի, լրագրի, գրի և գրականութեան, կարող է հազար ու մի բանից զրկել իրան, բայց 24 ժամ չէ կարող ծարաւ դիմանալ, և ջրի խնդիրը մարդկանց կեանքի և մահվան խնդիր է։ Եթէ այդպէս է, ուրեմն բագուեցիք մի ամենալաւ գործ են կատարում. էլ ինչ կարիք կայ ազմուկի։

Շատ ճիշդ է, բայց միևնոյն ժամանակ, 11 միլիօն ծախսելով, նրանք ստորագրում են Բագուի մահվան դատավճիռը։

Անցէք Կրասնովօդսկ և գնեցէք Արալօ-Կասպիական «անապատը», որտեղ այժմս միայն աւազի փոթորիկն է զբօսանքներ կատարում. և դուք կը տեսնէք հարիւրաւոր ընդարձակ և բազմամարդ քաղաքների աւերակներ, որտեղ միայն գազաններն ու սողունններն են թաքնվում։

Կարդացէք Նեշէլի, Չիխաչօվի, Բօրշչօվի և այլոց ճանապարհորդութիւնները և դուք ձեր աչքերին չէք հաւատայ։

Այդ անապատներում եղել է կեանք, կենդանութիւն, երկրագործութիւն, հարստութիւն և վաճառականութիւն, իսկ այժմս այդ բոլորից ոչինչ չը կայ։ Մի երկիր, որ 5—6 դար սրանից առաջ ծաղկած էր, այժմ ամայի է, և գիտէք ինչու։

Որովհետև հին ժամանակներում մարդկանց կենդանացնելու համար երկիրն էին կենդանացնում, իսկ սպանելու համար էլ երկիրն էին սպանում։

Եթէ դուք ուսումնասիրէք մի ժամանակ Արևելքի փարթամ և մեծ քաղաքների ծաղկման և անկման պատճառները, կը տեսնէք, որ նրանք գլխաւորապէս կապված են եղել ջրի հետ։

Մի քաղաք հեշտ նուաճելու, կործանելու, ոչնչացնելու համար միշտ աշխատել են զրկել ջրերից, խմելու ջրից։

Կարդացէք Աստուածաշունչը, կարդացէք պատմութիւնը և այդպիսի հազարաւոր դէպքեր կը գտնէք։ Պաղեստինի, Ասորիքի, Միջագետքի, Պարսկաստանի, Թուրքեստանի, Արալօ-Կասպիական հարթութեան հարիւրաւոր ու հազարաւոր քաղաքներն այդ ձևով են իրանց վերջին շունչը փչել։ Դուք կարծում էք Պղնձէ քաղաքի, Սևգնամանի և հէքիաթների ձևով ժողովրդական նկարագրութիւնները վառ երևակայութեան արդիւնք ու զառանցանքն են մեր ժողովրդի բերանում։

Ո՛չ, պարոններ, սխալվում էք. դրանք երկրապատների կատարած ոճրագործութիւնների հետևանքների ճշգրիտ նկարագրութիւն են, նկարագրութիւն, թէ ինչպէս է մեռնում մայր երկիրը սպանելուց յետոյ։ Իսկ երկիրը սպանելու համար հարկաւոր էին աւերել ջրանցքները։ «Մի օրավար անջրդի հողին ջուր տալն աւելի մեծ գործ է, քան երկրիս կէսի նուաճումը»,—ասում է Ռեմեսալեր. իսկ որպիսի բարբարոսութիւն հսկայական տարածութիւններն ամայացնելն ու սպանելը։

Բայց ինչ կանէք, մարդս, երկրիս այդ թագաւորը, ինչպէս շինելու ընդունակութեամբ է օժտված, այնպէս էլ քանդելու։ Եւ երբ մարդիկ իբրև թշնամի կանգնել են իրար դէմ բազդախնդիր ձեռնածուների կործիք դարձած, ոչ մի միջոցի առաջ կանգ չեն առել իրար թուլացնելու, սպանելու համար։ Պաշարվողն աշխատել է պաշարման շրջանից դուրս եղած ջրանցքները քանդել և անպատացնել, պաշարողն աշխատել է գտնել պաշարվածների ջուրը և կտրելով այն, ծարաւով հարկադրել անձնատուր լինելու։

Ահա սրանով պէտք է բացատրել այն երևոյթը, որ հին քաղաքներից իւրաքանչիւրը մի քանի ջրանցք է ունեցել, մի քանի լճեր, որպէս ջրամբարներ։

Երուսաղէմն ունեցել է երեք ջրանցք և չորս լճակ, բացի տաճարի պղնձեայ մեծ աւազանից և աղբիւրներից։ Նոյնքան ջրանցքներ են ունեցել Տիւրոսը, Սիդօնը, Պալմիրան, Նիբուսը և այլն և այլն։

Երուսաղէմն այժմս անձրևի ջրերն է գործածում, մինչդեռ Սողոմոնի շինած ջրանցքի աւերակների տակից մօտակայ «անապատում» երկու տեղից է ջուր բղխում և կորչում աւազներում, իսկ միւս քաղաքների միայն անուններն ու աւերակներն են մնացել։

Այդ բոլորը Բագուի հետ ինչ կապ ունի, կը հարցնէ ընթերցողը։

Ա՛յ ինչ կապ։

Ազգերն էլ իրանց մակնթացութիւնն ու տեղատւութիւնն ունեն և այս չը պէտք է մոռանալ։ Հարիւր չափիր, մէկ ձևիր, ասում է հայկական իմաստուն առածը։

Բագուն սրանից 5 տարի առաջ ականատես եղաւ խուժանային բարբարոսութեան. դա փոքրիկ, բայց լաւ դաս պէտք է լինի նրանց համար, որոնք յիշողութիւն ունեն։

Հարաւային սահմանում բարդութիւններ եղած դէպքում, Բագուն պէտք է լինի զորք ու մթերք կենտրոնացնելու վայրը, նա պէտք է մնում տայ բանակին և գլուխ պահի ամենայն փորձանքից։ Ունենալով մի հատիկ ջրանցք Դաղստանի սահմաններից՝ 300 վերստ երկարութեամբ, նա կարող է պահպանել այդ հսկայական գիծը և մի գեղեցիկ օր միլիօնատէրերի քաղաքն անջուր չը պէտք է մնայ։ Ո՞ր մէկը պահել։ Ջրանցքը, հաղորդակցութիւնը, թէ ներքին խաղաղութիւնը. և նրանք, որոնք ուրախութեամբ միլիօնների նախահաշիւ են կազմել ծիածանագոյն երազներով, կարող են երաշխաւորել այդ ձեռնարկութեան աչալուրջ պահպանութեան գործում։

Եւ մենք պնդում ենք, որ Բագուն իր միլիօններով հանդերձ՝ իրան մահվան դատավճիռն է ստորագրում այդպիսով։

Ռուս մասնագէտներ, որոնց հայրենիքում 1852 թւին է առաջին անգամ արհեստական կերպով բանջարանոց ջրվել, և որոնք Կովկասի անցեալի վրա սիրում են առանձին յարգանքով չը նայել և դրանով գլուխ չը մաշել, կարող են այդպիսի սխալներ գործել, նրանց այդ ներելի է. իսկ հայ և թուրք ինտելիգենցիան, որը թէև անշնորհք ժառանգ է իր 1900 տարի սրանից առաջ ապրող փառաւոր նախորդների, բայց և այնպէս իրաւունք չունի այդպէս թեթևակի նայելու ամենալուրջ խնդրին։

Բայց յանցանքը ժամանակի ոգունն է, ժամանակի, որը ազգերի քաղաքակրթութեան չափն աշխատում է շինութիւնների քարերի կտորներով, արձաններով և արձանագրութիւններով որոշել, զանց առնելով նրա ընկերվարական կեանքի վերաբերեալ օրէնքները, աւանդութիւններն ու սովորութիւնները, ուշադրութիւն չը դարձնելով այն հսկայական գործերի և ձեռնարկութիւնների վրա, որով նախնիք կեանք են ստեղծել, անապատներ նուաճել, հարիւրաւոր օազիսներ ստեղծել և աւազների բլրաշարքերը կանգնեցրել։

Եթէ մենք հայերս գոնէ քարի ու արձանների կտորների հետ աշխատէինք ուսումնասիրել մեր գեղեցիկ երկրի ջրաբաշխական հսկայ գործերը, կազմէինք ջրանցքների մնացորդների ցանցի քարտէզը, ջուր հանելու և բարձրացնելու ձևերի նկարագիրը ժողովէինք, հեշտ կերպով կը կարողանայինք համոզվել և այլոց համոզել, որ Կովկասի սարերից սկսած մինչև Տիգրիս ու Եփրատը շատ քիչ տեղ է եղել և Բագուն ու Ափշերօնը ոչ միայն խմելու, այլև ոռոգելու ջուր են ունեցել և ունեն։ Վէպերի և այլ հարիւրաւոր անուններ ունեցող մեծահատոր գրքերի հետ՝ կարդացէք բնութեան հրաշալի գիրքը։ Ցած նայեցէք, ուսումնասիրեցէք մայր երկիրը և կը հիանաք նրա յաւիտենական հրաշալի օրէնքներով, որոնցով նա միշտ սնվում ու զինվում է կեանք ծնելու ու պահպանելու համար։ Բագուն, ինչպէս և առհասարակ երկիրը ջուր տալու համար միմիայն անձրևից և ձիւնից չէ կախված։

Դուք, Բագուի բնակիչներ, ստորերկրեայ գետակների վրա էք նստած, գետակների, որոնց քաղցրահամ ջրից ես էլ եմ խմել և անշուշտ դուք էլ։

Ջրի քանակութիւնն ու յաւակութիւնը կախված է ձեզանից։ Ձեզ հարկաւոր օրական 3—4 միլիօն վեդրօ ջուրը ձեզ 2 միլիօն էլ չի նստի։

Լաւ մտածեցէք, մի շտապէք, այնպիսի ջրանցք շինեցէք և ոչ մի հատ, որը ձեզ թէ սև օրերին ջուր տայ և թէ ուրախ։

Օրինակ վերցրէք Օդեսսայից. նա էլ 46 վերստից էր ջրանցք անցկացրել և հին բոլոր ջրանցքները՝ կապած պայմանագրի համաձայն, քարուքանդ արել, բայց այժմս, մի շարք յօդուածներից յետոյ, ամեն կերպ աշխատում է մի քանի տեղից ջուր ունենալ և վերականգնել հները, որովհետև ներկայումս $1^1/_2$ արշին խորութեամբ անցկացրած ջրանցքներ պահելը 46 վերստի վրա չափազանց դժուար է և վտանգաւոր։

Մի փոքր էլ խորհրդակցեցէք և կը տեսնէք, որ ջրի համար քաղաքային հողերի սահմաններից դուրս գալու կարիք չունէք։ Բնութեան միջի օրէնքները հրաշալի են և նրանց միջիցն է փայլում Արարչի մեծութիւնն ու հոգատարութիւնը, Արարչի, որը եթէ անսահման մեծ և բարի չը լինէր, երկնքերիս կը թքէր, երբ մենք նրա ստեղծած անհուն բարիքը, յաւիտենական օրէնքները չուսումնասիրած, կենսատու վճիտ ջուրն ու պատրաստած հարստութիւնը չը տեսնելով և ոտի տակ կոխելով, ապուշ ապուշ աչք ենք չռում դէպի երկինք և մուրացկանի նման ողորմութիւն ենք ուզում հազար ու մի միմասութիւններով։ Բաւական է, ցած նայեցէք։

Չէ կարելի 11 միլիօնի փոխառութիւն կնքել հասարակական պետական յանցանք գործելու համար։ Նովօրօսիսկ գտած ջրանցքներս, որոնց վրա նահանգապետեան անգամ անձամբ աշխատեց, կալմիկեան աւանապատներում կատարած ուսումնասիրութիւնս՝ Ցարիցինի գծի ուղղութեամբ, նորից եկան հաստատելու անդրդուելի համոզումս, որ անջրդի երկիր չը կայ և անվիճելի են մասնագէտ այն օրէնքները, որոնց շնորհիւ երկրի մէջ անձրևից և ձիւնից անկախ սատացվում է այն բոլոր ջուրը, ինչ որ հարկաւոր է խմելու և ոռոգութեան համար։

Այդ կենսական հարցի վրա ենք հրաւիրում և Կովկասի բարձր իշխանութեան ուշադրութիւնը, որովհետև դա պետական հասարակական մեծ նշանակութիւն ունեցող լուրջ և կենսական խնդիր է։

Թիֆլիսը կարող է այդպիսի խելօքութիւն անել, Ծալկայից խմելու ջուր բերել իրան համար, որովհետև ջրանցքի վնասված կամ քանդված դէպքում՝ Վերայի, Դարախանի և Կուրի ջրերից էլ կարող է խմել, իսկ Բագուն, կրկնում ենք, այդպիսի բան անելու իրաւունք չունի, որովհետև այդ միակ ջրանցքն է լինելու նրա կայսն ու ապաւէնը։ Գուցէ ասողներ լինեն, որ ներկայ քաղաքակիրթ դարում այդպիսի վայրենութիւն չեն անի, քաղաքի ջուրը չեն կտրի։ Բայց այդպիսիններին ցոյց կը տանք Պէկինի հրդեհը, գայլի փոսերը, լաբացանցի չափերնները, ձեռքի ռումբերը և այլն և այլն, որոնց մասին լռելն աւելի մեծ իմաստութիւն է։

Եղիշէ Մուրադեան

Ռօստով.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Այսօրվայ տօնի պատճառով «Մշակի» հետևեալ համարը լոյս կը տեսնի շաբաթ, յունվարի 15-ին։

◆ Յունվարի 10-ին, Կովկասի Փոխարքայի խորհրդի նիստում վերջնական կերպով լուծվեց Կովկասի զէմստվային միջոցներից անդրկովկասեան ոստիկանական պահակախմբի պահպանութեան համար տրվող 2,363,260 րուբլուց 1,054,000 րուբլին պետական գանձատան հաշւին որոշելու հարցը, մի քանի ուղղումներով, որ առաջարկեց Թիֆլիսի կօնտրօլի պալատի կառավարիչը։

◆ Վրաստանի լուսաւորիչ ս. Նինայի օրը՝ յունվարի 14-ին՝ Թիֆլիսի միջնակարգ կրթական հաստատութիւններում պարապմունքներ չեն լինի։

◆ „Кавказъ"-ում տպված մի յօդուածից երևում է, որ 1910 թւին Կովկասում լոյս են տեսել ընդամենը 114 պարբերական հրատարակութիւններ։ Հրատարակվել են 981 գրքեր և բրօշիւրներ, որոնց տպագրվել են 679,152 օրինակ, և ներկայացրվել են գրաքննիչ ատեանին 103 ձեռագիր դրամատիկական պիէսներ։

◆ Երկրագործութեան գլխաւոր կառավարչի կովկասեան լիազօրը, ի նկատի ունենալով տնայնագործական արդիւնաբերութեան ահագին նշանակութիւնը կովկասեան ազգաբնակութեան տնտեսական կեանքում, առաջադրութիւն է արել Կովկասի Փոխարքայի խորհրդին՝ աւելացնել զէմստվային միջոցներից այդ առարկայի համար տրվող նպաստների չափը։

◆ Կարգադրված է Թիֆլիսի նահանգի բուժարաններին, ծանր հիւանդ գիւղացիներին անմիջապէս ուղարկել Թիֆլիսի Միքայէլեան հիւանդանոցը, նկարագրելով նաև հիւանդութեան տեսակը։

◆ Թիֆլիսում անցեալ օրը տեղեկութիւն ստացվեց, որ Բաթումում վերստին երևան է հանված ժանտախտի մի դէպք։ Դրական պատասխանի համար ուղարկվում է ժամադրական հեռագիր։

◆ Պակաս թւով վագօններ աշխատեցնելու համար էլեքտրաքարշի ընկերութիւնը 12 օրվայ համար դարձեալ տուգանքի ենթարկվեց 9152 րուբլով։

◆ Անցեալ տարվայ դեկտեմբեր ամսվայ ընթացքում Թիֆլիսում եղել են 162 սուր վարակիչ հիւանդութեան դէպքեր։

◆ Կախեթի երկաթուղագծի կառուցման աշխատանքները մօտաւորութիւն կայ սկսել սեպտեմբեր ամսից։

◆ Բագւում, յունվարի 10-ին, մեծ շուքով կատարվել է փոխ-նահանգապետ Ա. Կուլեբինի թաղումը, որ մեռաւ սրտի կաթուածից։

◆ Սխալ երևաց այն լուրը՝ թէ էլեքտրաքարշի ընկերութեան Թիֆլիսի վերատեսուչ Բէլօյ հրաժարվում է իր պաշտօնից։

◆ Յունվարի 15-ին, բժ. Վեսելօվզօրովը կը կարդայ ռեֆերատ ժանտախտի մասին Թիֆլիսի հասարակական կլուբում։ Ռեֆերատից յետոյ կը լինի զրոյց, իսկ վերջում գրական-երաժշտական բաժին։

◆ Այսօր Թիֆլիսի Արքունական թատրոնում տեղի կունենայ երիտասարդ հայազգի դիրիժեօր Ասլանեանի բենեֆիսը։ Կը տրվի Վագների օպերան՝ «Տանհօյզեր», որ ամենախոշոր երաժշտական գրուածքներից մեկն է։ Երիտասարդ շնորհալի դիրիժեօրը իրաւունք ունի ջերմ խրախուսանքի հանդիպելու և հայ հասարակութեան կողմից, որ իր գործիչներին և ուժերին աջակցելու գործում այնքան էլ չէ կարող մրցել օտարների հետ։ Ասլանեանին լաւ գնահատում է ռուս հասարակութիւնը…

◆ Էլեքտրաքարշի տարեկան տոմսակների վաճառման վերացումը մեծ դժգոհութիւնների առիթ տուեց գնողների կողմից, որոնք դիմեցին բացատրութեան համար քաղաքային վարչութեան։ Վերջինս բացատրեց, որ էլեքտրաքարշի վարչութիւնը նոյն իսկ մինչև այժմ իրաւունք չունէր վաճառել այդ տեսակ տոմսակներ։

◆ Նաւթի և գործարանական իւղի սակագինը պակասեցնելու հարցի առիթով յատուկ յանձնաժողովի մէջ Նօբէլը և Ղուկասեանը, որոնք աջակցութիւն գտան լեռնային վարչութեան ներկայացուցիչներից և առևտրի մինիստր Տիմաշէվից, նաև մի շարք բօրսային և առևտրա-արդիւնաբերական գործիչների կողմից, պնդում էին սակագինը պակասեցնելու վրա, որպէս զի այդ ճանապարհով կարելի լինի կռիւ մղել ամերիկական տրեստի դէմ։ Անդրկովկասեան երկաթուղիների և ճան. հաղորդակցութեան մինիստրութեան ներկայացուցիչները, ընդհակառակն, գտնում էին թէ անկարելի է պակասեցնել, ի նկատի ունենալով միլիօնների ծախքերը և այդ միջոցի կասկածելի աջողութիւնը։ Համաձայնութիւն չը կայացաւ։ Մօտիկ ապագայում հարցը քննվելու է տարիֆային կօմիտէի մէջ։

◆ Վրաց գիմնազիան ցրտերի պատճառով ժամանակաւորապէս փակվեց և պարապմունքները դադարեցին։

◆ Ինչպէս վրաց «Թէմի» լրագիրը հաղորդում է, Անանեանների Աջամէթի անտառը մի խումբ դրամատէրեր գնում են $1^1/_2$ միլիօն րուբլով։

◆ Պրօֆ. Ա. Ս. Խախանօվը աւարտել է «Վրաց գրականութեան պատմութիւնը 19-րդ դարում» ընդարձակ երկասիրութիւնը։

◆ Վրաց պատմութեան ու ազգագրութեան ընկերութիւնը Մցխէթի ս. Խաչ վանքի վերանորոգութեան համար յատկացրել է 300 րուբլի։

◆ Դաղստանում հաստատված ռուս գաղթականների մահացումը գերազանցում է ծնունդին։ Ընդամենը հինգ ռուս գիւղերում, որ այստեղ կազմվել են, ծնվել է 205 հոգի, իսկ մեռել 258 հոգի։ Դա բացատրվում է նրանով, որ գաղթականները նստել են իրանց համար անսովոր կլիմայով երկրի մէջ։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Թիֆլիսի նահանգապետի որոշմամբ կօնստանդին Սավլուկօվը ոստիկանութեան պաշտօնեային վիրաւորելու համար ենթարկվում է 25 րուբլի տուգանքի, Գրիգոր Չէբօդաէվը հասարակութեանը անարգելու համար—25 րուբլի տուգանքի, Ալեքսէյ Մանթաշէվը և Սերգէյ Կալարօվը միսը աւել գներով վաճառելու համար—առաջինը 50 ր., իսկ երկրորդը 25 րուբլի տուգանքի։

◆ Վերջին ժամանակներս քաղաքում տեղի են ունենում մասնակի հրդեհներ, վառարանները շատ վառելուց։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Զարջօյ (Անդրկասպ. երկ.), 4 յունվ.

Յունվարի 2-ին, Զարջօյի հայոց դպրոցում տօնածառ և աշակերտական ներկայացում կար։

Դպրոցի սաները, ղեկավարութեամբ վարժուհի Սօֆիա Ասրեանցի, խաղացին 2 գործողութեամբ մանկական «Գաղտնիք» պիէսը։

Խաղն անցաւ աւելի քան աջող, բուռն ծափերի արժանացան վարժուհին և խաղացող աշակերտները։

Ներկայացումից յետոյ սկսվեց տօնածառը։ Դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը երգում էր ազգային և ժողովրդական երգեր, պարում էին հայկական պարեր։

Տօնածառին փայլ տուեց երիտասարդ Անդրօն Անդրօնեանը, որը թառի վրա նուագեց երգեր, ասիական և եւրօպական պարեր։

Այդ երեկոյեան մեծ բազմութիւն էր ժողովվել դպրոց, մօտ 200 հոգի, որոնց մեծամասնութիւնը փոքրահասակ մանուկներ էին։

Մուտք տոմսակների վաճառումից, կամաւոր նուէրներից և բուֆէտից 125 րուբլի է, որից հանելով ծախքը, դպրոցին զուտ արդիւնք է մնում (70—80 րուբլի։

Առանձնապէս խրախուսանքի և քաջալերութեան արժանի է դպրոցի հոգաբարձութիւնը, որ տօնածառը հետաքրքրական դարձնելու համար ոչ մի ջանք չէր խնայել։

Նորեկ

Կախ-աւան, 2 յունվարի

Տեղիս ծխ. դպրոցում տեղի ունեցաւ տօնածառ, պարերեկոյթ և աշակերտական ներկայացում. մուտքը թէ ծնողների և թէ աշակերտների համար 20-ական կօպէկ էր։ Նախ սկսվեցին մանկական պարերը տօնածառի շուրջը, որ առանձին խնամքով կազմել էր տ. Հեղինէ Ղարիբեանը, որ և արժանացաւ հասարակութեան գովասանքին, ապա ոտանաւորներ և երգեր, որից յետոյ խաղացվեց «Ես իշխան եմ» մանկական պիէսան։ Այնուհետև օրինակելի կարգապահութեամբ աշակերտութիւնը ստացաւ իր բաժին միրգը և տօնածառից վիճակով ընկած իրերը։ Երկար պարելուց և զուարճանալուց յետոյ հասարակութիւնը շնորհակալութիւն յայտնեց երեկոյթը կազմակերպող ուսուցիչներին և գոհ սրտով հեռացաւ։

Շնորհակալութեան արժանի են այն անձինք, որոնք ամեն կերպ աջակցում էին թէ ուսուցչին և թէ ուսուցչուհուն կարգապահութեան, բուֆէտի և այլ գործերում. զուտ արդիւնք եղաւ 15 րուբլի։

Ա.

Զուբալօվեան Ժողովրդական Տանը ռուս սիրողները յունվարի 11-ին, ներկայացրին Չայկօվսկիի «Եվգենի Օնէգին» օպերան, որին լսելու համար թատրոնը ծայրէ ծայր լիքն էր։

Սիրողները իրանց ուժերի չափով կարողացան բաւարար աջողութեան հասնել։ Համաչափութիւն օրկէստրի և դերակատարներից մի քանիսի միջև չը կար։

Յունվարի 30-ին նոյն տեղում կը տրվի „Сельская Честь" և „Севильскій Цирюльникъ"։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

I

Էնզէլի, 2 յունվարի

Էնզէլիի հայ հասարակութիւնը, որն ընդամենը տալիս է 35—40 աշակերտ-աշակերտուհի, այժմ երկու մասի է բաժանվել և ունի երկու դպրոց և թատերական սրահ, շնորհիւ թայֆայականների, ժողովրդի իրաւունքների ոտնահարութեան։

Ամեն կերպ աշխատում են ժողովրդի բողոքի ձայնը խեղդել և այսօր լցվելով համբերութեան բաժակը, թափվեց, բաժանվեց։

Բողոքողները ունեցել են իրանց ընդհանուր ժողովը և կաթողիկոսական տեղակալին տուել են մի այսպիսի խնդիր, որն առաջ եմ բերում բառացի կերպով՝

«Նորին Բարձր Գերապատւութեան Տ. Տ. Տեղակալին Կաթողիկոսական Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Էջմիածնի.

Էնզէլիի (Պարսկա-Հնդկական թեմ) հայ հասարակական հիմնարկութեանց բարգաւաճման նախանձախնդիր հասարակութիւնից՝

Խնդիր.

Տէր Տեղակալ!

Կորստեան վիհի առաջն ենք կանգնած…

Պարսկահայը, որ դարերի ընթացքում, Չինգիզ-խանների, Լէնկ-Թէմուրների, Շահ-Աբբասների՝ արեան և սրածութեան բոլոր արհաւիրքները տարել է, բայց և այնպէս կարողացել է իր գոյութիւնը—որպէս ազգ և համայնք—պահել անվթար, որ Շէյխ-Իբրահիմլուների և բազմաթիւ խան ու բէգերի, մօլլա-ափենդիների հալածանքներից յետոյ, եթէ մոռացել է ժամանակաւորապէս իր մայրենի լեզուն իսկ, չէ մոռացել իր մայրենի եկեղեցին, իր ազգութիւնը, որոնց շնորհիւ և այսօր, քաղաքական աւելի ազատ

նում սովորել (և չենք կամենում, որ ուրիշը մեզ սովորեցնի). մեզնով չէ սկսվել այդ և մեզնով էլ չի վերջանայ», ասում են թեթևսոլիկ մարդիկ։

Այդպէս են ասում զանազան տարիքի և դասակարգի խմող մարդիկ, աշխատելով իրանց արդարացնել։ Բայց այդ արդարանալու միջոցները, որոնք մի քանի տասնեակ տարի առաջ պիտանի էին, այժմ արդէն անպէտք են։ Լաւ կը լինէր այդ ասել այն ժամանակ, երբ ամենքը կարծում էին, թէ ոգելից խմիչքների գործածելու սովորութիւնը անվնաս զուարճութիւն է, թէ խմիչքները մարդուն ույժ և առողջութիւն են տալիս։ Երբ դեռ չը գիտէին, թէ գինին իր մէջ թոյն է պարունակում, որը միշտ վնաս է մարդկանց առողջութեան։ Երբ մարդիկ դեռ չը գիտէին արբեցողութիւնների այն սարսափելի հետևանքների մասին, որոնց այժմ ամեն մարդ տեսնում է։

Կարելի էր այդ ասել այն ժամանակ, երբ դեռ չը կային այն հարիւրաւոր և հազարաւոր ժամանակից առաջ սարսափելի տանջանքներով մեռնող մարդիկ, միմիայն նրա համար, որ նրանք սովորել են խմել ոգելից խմիչքներ և արդէն չեն կարողանում զսպել իրանց այդ սովորութիւնից։ Լաւ կը լինէր ասել, թէ գինին անվնաս զուարճութիւն է, երբ մենք դեռ չէինք տեսել այն հարիւրաւոր ու հազարաւոր սոված տանջված կանանց ու երեխաներին, որոնք տանջվում են միմիայն նրա համար, որ նրանց ամուսինները և մայրերը սովորել են գինի խմել։ Լաւ կը լինէր այդ ասել, երբ մենք դեռ չէինք տեսել այն հարիւրաւոր ու հազարաւոր ոճրագործներին, որոնցով լցրած են բանտերը, տաժանակիր աշխատանքների տեղերը, աքսորավայրերը։ Այն ընկած կանանց, որոնք այդ դրութեան են հասել միմիայն գինու շնորհիւ։ Լաւ կը լինէր այդ ասել, քանի մենք չը գիտէինք, թէ հարիւր հազարաւոր մարդիկ, որոնք կարող կը լինէին ապրել, թէ իրանց և թէ մարդկութեան ուրախութեան համար, կորցրել են իրանց ույժը և իրանց խելքը և իրանց հոգին միմիայն նրա համար, որ գոյութիւն ունենն այդ ոգելից խմիչքները և որով նրանք հրապուրվել են։

Ուստի չէ կարելի արդէն մեր ժամանակներում ասել, թէ գինի խմելը կամ չը խմելը մարդու մասնաւոր գործ է, իսկ մենք մեզ համար վնասակար չենք համարում գինու չափաւոր գործածութիւնը և չենք կամենում ոչ ոքին սովորեցնել և ինքներս էլ չենք կամենում ուրիշներից սովորել, թէ մեզնով չէ սկսվել և մեզնով էլ չի վերջանայ։ Այդ արդէն կարելի է ասել այժմ։ Գինու գործածութիւնը կամ նրա թողնելը մեր ժամանակներում մասնաւոր գործ չէ, այլ ընդհանուր։ Այժմ բոլոր մարդիկ,—միևնոյն է կամենում են նրանք այդ, թէ չեն կամենում,—բաժանված են երկու բանակի, մի մասը կռւում է այդ անօգուտ թոյնի, ոգելից խմիչքների գործածութեան դէմ և խօսքով և գործով, գինի չը գործածելով և չը հիւրասիրելով նրանով, միւսները պաշտպանում են և խօսքով և աւելի շատ օրինակով այդ թոյնի գործածութիւնը։

Թարգմ. Սաթենիկ Շահմուրադեան

Մօսկվա

(Կը շարունակվի)

[illegible]

ազգային հիմնարկութիւններ լինելուց, ծառայեցնելում իրանց նեղ Թայֆայական շահերին ու ձգտումներին։ Եկեղեցիներն ու հոգեւորականները դարձել են ծաղր ու ծանակի առարկայ, դպրոցները ոչ միայն դուրս են ձգել կրօնի դասատուութիւնը, այլ և՝ դադարել են հայ մանուկ սերնդի դաստիարակութեան սրբավայրը լինելուց, հայ ուսուցչութիւնը դարձել է բաղդախնդիրներից կազմված մի մասսա, հայ աշակերտութիւնը—ստահակների խմբակցութիւն, հայ ժողովրդի մի խոշոր մասը՝ անբան, կոյր գործիք։ Կրօնի, եկեղեցու, ազգութեան գաղափարները նախապաշարմունք համարելով, դպրոց, ընթերցարան, Թատրոն՝ դառնալով Թայֆայական մտքերի և ձգտումների արտայայտիչներ, ժողովուրդը զուրկ ինքնուրոյնութիւնից, ազգը տանում են դէպի անկում, դէպի խորխորատ։

Չը կայ մի գլուխ, վերահսկող աչք, չը կայ սթափեցնող ձայն, չը կայ ազդարարող վերահսկիչ, ժողովրդին և հասարակական հիմնարկութիւններին ընթացք և ուղղութիւն տուող։ Ամենայն Հայոց Հայրապետի ներկայացուցիչը,— Պարսկա-Հնդկաստանի Թեմակալ առաջնորդ սրբազան Այվատեանը, որի պարտականութիւնն է վերահսկիչ լինել, չորս-հինգ տարվայ բացակայութիւնից յետոյ, այսօր Սպահանում ներկայանում է նոյն Թայֆաների-Թայֆայութեան ջերմ երկրպագու, մի կողմից ժողովրդի գիտակից տարրերին լռեցնելու համար, դիմում է դաժան ֆէրրաշների օգնութեան, միւս կողմից, առաջնորդական աթոռը իր ձեռքում ամուր պահելու համար, փոխադարձաբար զիջել է Թայփայականներին հասարակական բոլոր հիմնարկութիւնները։ Եւ անխնայ շահագործում են՝ Թէ Նոր-Ջուղայի առաջնորդական աթոռը և Թէ ամբողջ Թեմի հասարակական հիմնարկութիւնները։ Իրանց կոչման արժանի քահանաներ, վարդապետներ մահվան և անաբեկման վճիռներ են ստանում, գիւղեր և քաղաքներ կրօնափոխութեան մտրումներ ծնում, հայ դպրոցները դատարկվում և եզուիտների ոգեսպան դպրոցները լցվում։ Իսկ Այվատեան սրբազանը անտարբեր է։

Տէր տեղակալ! Պարսկահայ տարրը կորստեան վիհի-խորխորատի եզրին է կանգնած, ո՞վ պէտք է նրան փրկի վերահաս և անխուսափելի վտանգից։

Պարսկաստանի վերածնութեան առաջին շրջանում, երբ քաղաքական հանգամանքներ յարատև փոփոխութեանց ենթարկվելով, նոր կարգեր, նոր կանոններ, նոր օրէնքներ են սահմանում, հէնց այս հանգամանքն էլ բաւական է, որ Մայր Աթոռը մի գիտակից և լուրջ ներկայացուցիչ ունենայ Պարսկաստանի մայրաքաղաքում Թէհրանում։ Այն, ինչ որ ազգը այսպիսի պայմաններում կարող է կաթողիկոսական ներկայացուցչի միջոցով ձեռք բերել, Թերևս ապագայում ոչ մի գնով էլ հնարաւոր չը լինի։

Շուրջ տասն տարի Պարսկա-Հնդկաստանի Թեմը, իր անուանական առաջնորդի բացակայութեամբ, ունէր փոխանորդի պաշտօնով հայր Բագրատ վարդապետ Վարդազարեանին, որը անդուլ ջանքերով հայ հասարակական հիմնարկութիւնները դրեց իրանց կոչման բարձրութեան վրա,—խալիֆայական դպրոցները վերափոխվեցին մանկավարժական լուրջ հիմունքների, բացվեցին գիւղական դպրոցներ, մանկական պարտէզներ, հրատարակվեցին Թերթեր, գրքեր, սահմանվեց կանոնաւոր գործավարութիւն, լայն գործունէութիւն ցոյց տուին գրադարանները ու ընթերցարանները և այս բոլորը շնորհիւ հայր Բագրատ Վարդազարեանի։ Սակայն Մայր Աթոռը փոխանակ վարձատրելու և խրախուսելու իր երիտասարդ միաբանի այդ անդուլ ջանքերը ու պատուաբեր գործունէութիւնը, նրան տանում է Էջմիածին և այլ ևս Թոյլ չէ տալիս վերադառնալ իրան սիրող ժողովրդի գիրկը։

Տէր Տեղակալ! Թէ քաղաքական հանգամանքները, Թէ հայ ժողովրդի մանուկ սերնդի այլասերումը, Թէ դպրոցական-բարոյական հիմնարկութիւնների իրանց կոչման չը ծառայելը, անհրաժեշտութիւն են դարձնում՝ ինչպէս մի գիտակից առաջնորդի, այնպէս և մի Թեմական տեսչի ու փոխանորդի անհրաժեշտութիւնը Պարսկա-Հնդկաստանի Թեմի համար։ Աւերվում են մեր հասարակական հիմնարկութիւնները, տուէք մեզ հայր Բագրատ Վարդազարեանին իբրև առաջնորդ կամ իբրև Թեմական տեսուչ և ներկայացուցիչ Մայր Աթոռի Թէհրանում։ Իսկ եթէ նրա ներկայութիւնը անհրաժեշտ է Մայր Աթոռում աւելի բարձր պաշտօնների համար, ուրեմն տուէք մեզ հայր Մեսրոպ աւագ քահանայ Մելեանին, որ «աջից և ձախից» եկած կուսակցական հովերով տարվող, տատանվող չէ, այլ որպէս գիտակից, խոհուն, գործունեայ և եռանդուն հոգևորական, ներկայացնում է բառի բուն նշանակութեամբ «Հովիւ քաջը»։ Նա յայտնի է և գրականութեան մէջ և Թեմական տեսչի պաշտօնավարութեամբ։ Սրբազան հայր! Մի ամբողջ Թեմ քայքայված է այստեղ գործչի բացակայութեամբ, մինչ արժանաւոր և անզուգական գործիչներ ընկած են, ձգված են Կովկասի զանազան մութ անկիւններ և պարտաւորված են զբաղվել միայն մեռել Թաղելով և կնունք անելով, որպիսի ծիսակատարութիւններ մի գիւղական պարզ քահանայ էլ կարող է կատարել։

Տէր տեղակալ!

Ազգային բոլոր հիմնարկութիւնները Պարսկաստանում վտանգի մէջ են, որքան ներքին է Թշնամին, այնքան և չարիքը մեծ և անխուսափելի է։ Փրկեցէք այդ վտանգից մի ամբողջ Թեմի բազմաչարչար, բազմահազար ժողովրդին, սրբազան հայր, դուք էք միայն որ կոչված էք այսօր ձեր միակ կարգադրութեամբ, գրչի մի շարժումով այդ չարիքի առաջն առնել։

Ժողովուրդը անհամբեր սպասում է։

Ի դիմաց ընդհանուր ժողովի՝ Կիտազօրներ։ «Իսկականի վրա ստորագրած ուղարկված է»։

Էնզէլի, 12 դեկտ. 1910 Թ.

Թէ այս բողոքն որպիսի ընթացք կը ստանայ կաթողիկոսական տեղակալի կողմից, այդ մօտ ապագան ցոյց կը տայ, միայն կատարված փաստը այն է, որ, ինչպէս ասացի, այստեղի ժողովուրդը երկու մասի է բաժանվել և մի մասն դպրոց, Թատրոն, եկեղեցի և այլն բոնի կերպով տիրացած, իր քէֆի տուածն է անում, իսկ միւսն ժամանակաւորապէս Թէ մասնաւոր տան մէջ Թատրոնական բեմ է շինել, Թէ աշակերտաշակերտուհի այսօրվանից անջատել և իր համար առանձին ուսուցիչ-ուսուցչուհի հրաւիրել։

Էնզէլիի ընդհանուր հայութեան դրամներով և ջանքերով շինված այս հասարակական հիմնարկութիւնները առ այժմ, որպէս ասացի, բռնի կերպով գրաւված է. տեսնենք ինչով կը վերջանայ։ Մուջահիդ

II

Ղարաղաղ, Վինա գիւղ, 28 դեկտեմբերի

Երկու ամիս սրանից առաջ Ատրպատականի առաջնորդ Կարապետ եպիսկոպոսը, շրջելով Ղարադաղի բոլոր գիւղերը, անձամբ ծանօթացաւ հայերի դառն վիճակի հետ. լիայոյս ենք, որ սրբազան հայրը յարմար միջոցում կաշխատէ միջամտել ուր որ հարկն է Թշուառների դրութիւնը բարւոքելու համար։

Օրերումս առաջնորդարանից հեռագիր ստացանք Ահարի դատաւորի միջոցով՝ յայտնել Ղարադաղի բոլոր հայերին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Մատթէոս II-ի մահվան մասին, վաղորդ և խոկոյն յայտնվեց Քէյվան, Մեշափարա և Մեզմար գաւառների հայ գիւղերին. իսկ կիրակի, 26-ին, Մինջևանի գիւղերից ժողոված հայերի ներկայութեամբ Վինա գիւղումն կատարվեց հոգեհանգիստ։

Հաստատ աղբիւրից լուր կայ, որ յայտնի Րահիմ խանը Ահարի մօտ, Վինավա գիւղում Ահարի դատաւորի հետ տեսնվելուց յետոյ, 12 ձիաւորով ճանապարհվեց դէպի Թաւրիզ իշխանութեան հպատակվելու նպատակով։ Ա. Մ. Շահնազարեանց

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

— Պետերբուրգում վախճանվել է օր. Ղուկասեան, 16 տարեկան հասակում, միակ դուստր հանգուցեալ Աւետիս Բալայեան Ղուկասեանցի, որ իր անագին հարստութիւնը՝ մի միլիոն րուբլուց աւելի կտակել էր այդ աղջկան, իսկ նրա մահվան դէպքում ամբողջ այդ հարստութիւնը անցնելու է Էջմիածնին։ Այժմ, համաձայն այդ կտակի, քանի որ օրիորդը մեռել է չամուսնացած, ամբողջ հարստութիւնը անցնում է Էջմիածնին։ Կտակի մանրամասնութիւնները կը հաղորդենք։

— Մոսկվայի „Ран. Утро“ Թերթը հաղորդում է, Թէ ներքին գործերի մինիստր Ստոլիպինը հրամայել է Էջմիածնի սինօդի պրօկուրօրին քննել հայոց Թեմական առաջնորդների ընտրութեան եղանակի հարցը։ Ըստ Պօլօժենիայի, ասում է ռուս լրագիրը, կաթողիկոսն ինքն է առաջարկում Բարձր իշխանութեան առաջնորդներին, մինչ հանգուցեալ կաթողիկոսը կոնդակով ընտրութեան իրաւունքը յանձնել է Թեմերին։

— Թագաւոր Կայսրը „Свѣтъ“ լրագրի մի գրաշարին 30 տարվայ ծառայութեան համար շնորհեց պատուաւոր տոհմական քաղաքացու կոչում։ Սա առաջին դէպքն է վարձատրման մի բանուորի, որ ծառայում է մասնաւոր ձեռնարկութեան մէջ։ („Г. М.“)

— Սենատը բացատրեց, որ հեղինակի իրաւունքը ժառանգական տուրքի չէ ենթարկվում։

— Էնզէլիի նաւահանգիստը կարգի բերելու համար ռուսաց կառավարութիւնը ծախսեց 400,000 րուբլի, որ աշխատանքները վերջանալու մօտերը կը հասնէ մի միլիոնի։ Այս գումարը ծածկելու համար 1911 Թ. յունվարի 1-ից ծովից Էնզէլի եկող նաւերից առնվում է նաւահանգստային տուրք պուդից 2 կօպէկ։

— Վիէննայից հեռագրում են „Р. В.“-ին. «Կատարելով գերմանացի պրօֆէսօրների միութեան Լայպցիգի կօմիտէտի որոշումը՝ արտաքսելու միութիւնից նրանց, որոնք երդումով խոստացել են կռւել մօդերնիզմի դէմ, Վիէննայի համալսարանը գումարում է պրօֆէսօրների ժողով, ուր որոշվելու է արտաքսել նրանց, որոնք տուել են այդ տեսակ երդում։ Մնացած գերմանական համալսարանները հետևում են այդ օրինակին»։

— Ֆրանսիացի մի քանի յայտնի գրողներ նորից մի կոչ են հրատարակել յօգուտ Աւետիս Ահարոնեանի։ Այդ կոչով նրանք հրաւիրում են ռուսաց կառավարութեան ուշադրութիւնը բանտարկեալի հիւանդ վիճակի վրա։ Ֆրանսիական գրողների այդ մարդասէր վարմունքը, ի հարկէ, պատիւ է բերում նրանց զգացումներին։

— Լօնդօնում 89 տարեկան հասակում վախճանվեց յայտնի ուսումնական Գալդօնը, որ ունի գրուածքներ տաղանդի ժառանգականութեան մասին։

— Բեռլինի բօրսայում արժէԹղթերից մի քանիսի գները իջան այն լուրերի ազդեցութեան տակ, Թէ Ֆրանսիայի և Գերմանիայի միջև Թիւրիմացութիւն է ծագել հօլլանդական ծովափը ամրացնելու հարցի առիԹով։

Հաղորդում են, որ Ֆրանսիան կամենում էր այդ առիԹով միջազգային կօնֆերէնցիա գումարել, բայց հանդիպեց Գերմանիայի եռանդուն դիմադրութեան։

— Դ՚ Էստուրնէլ դը Կօնստանը Ֆրանսիայում և Ջօրժը՝ Ամերիկայում, Մ. Ստախօվիչի ասելով, ներկայումս եռանդով աշխատում են գնել Եասնայա Պօլեանան և միջազգային սեփականութիւն դարձնել։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 Թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
Ը Ն Դ Ու Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն
«606»-Ի ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—$9\frac{1}{2}$—10 ժ. աչքի, ներքին և ներւային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Ց. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Ա. Մ. ՓՈՒԼԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Գ. Ս. ՉԻԼԻՆՐԱՑ—$12\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—$1\frac{1}{2}$ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—$1\frac{1}{2}$—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Ե Ր Ե Կ Ո Ն Ե Ր Ը՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Գ. Ս. ՉԻԼԻՆՐԱՑ—6—$6\frac{1}{2}$ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
3. 0—4

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12 / երեկոյեան ժ. 5—7)
(Ե. Հ. Կ.) 1254. 100—24

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելեամինօվսկայա փողոց, № 8.
(Կ. Հ.) 564. 100—75

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԵՐԵՒԻ ԲՐԱՀԱԳԻՏԱՑ
2 ՌՈՒԲԼՈՎ
[illegible]
(В. 2723) 21. 5—1

2 ԶԳԵՍՏԱՑԻ 4 ՌՈՒԲԼՈՎ
[illegible]
(В. 2543) 20. 8—1

ԴՌՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՈՒՀԱՆՆԵՐ ԾԱԽՎՈՒՄ ԵՆ
Սօլօլակսկայա փողոցի վրա, Սակայեանցի կօնդիտերսկիի շարքում։ Հին դռներ, պատուհաններ, յատակի տախտակներ, կղմինտր, ձեղունակալ գերան (стропильная нога) և այլ շինութարական նիւթեղէն։
(Հ. Կ.) 38. 2—1

ՍԱՄԱՐՂԱՆԴԻ
հայ գաղութի համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
միջնակար. կրթութեամբ և ռուսաց լեզուին տիրապետող
ՄԵՏՆՉԵՆԱՒՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅ
Դիմել՝ Самаркандъ, В. Айвазянцу. Торговый Домъ „Таронъ“.
(Գ. Կ.) 1415. 8—8

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԱՄԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւԹարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնարանական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց գործնական ձևով հաշուապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ 4 ամսվայ ընթացքում։
Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվում են յունվար ամսից ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ և սղագրութիւն (стенографія) ըստ ցանկութեան և սրող վճարով։
Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան։ Պարապմունքները սկսվելու են 1911 Թ. ՅՈՒՆՎԱՐԻ 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրը ուղարկվում է ձրի։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան Թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ։
Դրանից անկախ՝ բացվում են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և Թուաբանութեան համար։
Ցանկացողներին խնդրում ենք դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 22, Телефонъ № 744.
Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կ.։ (Կ. Ե. Հ.) 1385. 0—12

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1911 Թ.

որ լոյս է տեսնելու Թիֆլիսում շաբաԹը մի անգամ.

—o—

«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ը առաջիկայ տարում ունենալու է աշխատակիցների ուժեղացրած կազմ։
«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ի իւրաքանչիւր համարը լինելու է պատկերազարդ։
«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ը հայոց մէջ միակ գիւղատնտեսական շաբաԹաԹերԹն է։

Բաժնեգինը «ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ը առաջիկայ 1911 Թւականին տալու է իր բոլոր ՏԱՐԵԿԱՆ բաժանորդներին

Հետևեալ նուէրները.

1) Գիւղատնտեսական Օրացոյց 1911 Թւականի - պատկերազարդված մօտ 40 նկարներով. գիւղատնտեսական զանազան ճիւղերին վերաբերեալ բազմաԹիւ յօդուածներով և հարուստ տեղեկատու բաժնով՝ 3—4 տպ. ԹերԹից—մարտին

2) Բանջարների լաւագոյն սերմեր 1911 Թւականի համար, դրանց ցանելու եղանակների ցուցմունքներով։

3) «Գիւղատնտեսական մեքենաների և գործիքների ընտրութիւնը», կազմեց Ա. ԱԹանասեան։ Պատկերազարդ ձեռնարկ ամեն մի մարդու համար, որ պարապում է գիւղատնտեսութեամբ։

ՏԱՐԻՆ 3 ՌՈՒԲԼԻ «ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ը հայ գիւղացիութեան և գիւղատնտեսութեամբ պարապողների համար եղել է անցեալ երկու տարիներում միակ ԹերԹը, որից ընԹերցող խաւը քաղել են գիւղատնտեսական զանազան ճիւղերին վերաբերեալ գործնական խորհուրդներ և ցուցմունքներ։

«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԸ»-ը աչքի առաջ ունի ոչ միայն Ռուսաստանում՝ Կովկասում և Անդրկովկասում ապրողների գիւղատնտեսական կարիքները, այլ և Թիւրքահայաստանի, Պարսկաստանի և Ամերիկայեան երկրի։

Բ Ա Ժ Ն Ե Գ Ի Ն Ը

Ռուսաստանում	Արտասահմանում
Տարեկան 3 ր.	Տարեկան 4 ր.
Կէս տարին 2 ր.	Կէս տարին 2 ր. 50 կ.

(Հ. Հ.) 1378. 10—9

Առևտրի և Արդիւնաբերութեան մինիստր. տնօրինութեան ներքոյ գտնվող
Տ. Մ. ՓԻԼՈՍԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ
Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4.
Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։
Գործնական պրապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշուապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրան., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առևտրական Թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առևտրական Թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ) ոչ պարտադիր. 1) օտար լեզուներ. 2) սղագրութիւն. 3) դակտիլլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ.) և 4) առևտր. Թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Պարապմունքները կատարվում են և դաս-դաս։ Ունկնդիրների Թիւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների Թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը 10—12 և 4—7 ժամը։ Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքերում։
Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝
Տ. ՓԻԼՈՍԵԱՆ
(Ա. Օ.) 24. 0—4

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.